

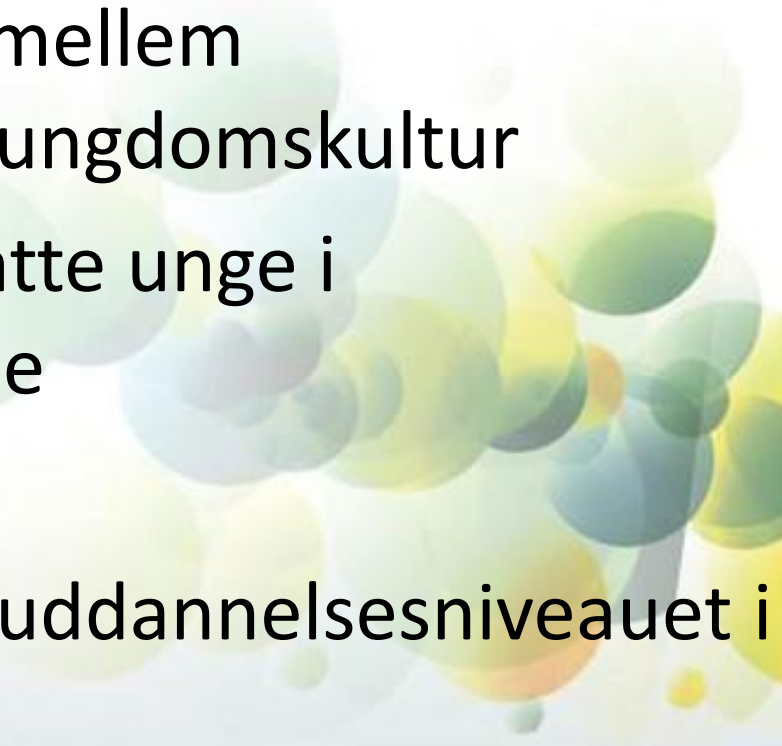
Unge læreprocesser i og omkring erhvervsuddannelser

Dalum Landbrugsskole
2. oktober 2012
Lene Larsen
Lektor, ph.d.
Roskilde Universitet

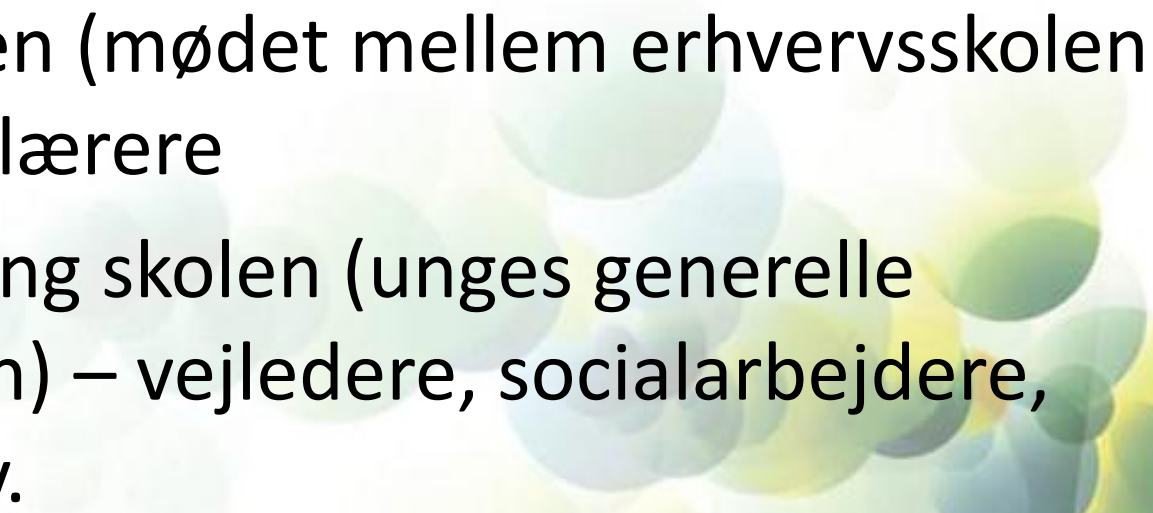
ULE

- Unges læreprocesser i og omkring Erhvervsuddannelserne i sjællandske udkantsområder
 - Et udviklings- og forskningsprojekt
 - Et samarbejde mellem RUC, 2 erhvervsskoler (CELF og EUCNV) og Lolland kommune
 - Strækker sig over 3 år (i andet år udvides med 1 erhvervsskole og to kommuner)
 - 6 RUC-forskere involveret (Trine Wulf-Andersen, Kevin Mogensen, Signe Hvid Thingstrup, Steen Baagøe Nielsen, Peder Hjort-Madsen, Lene Larsen)

Projektets formål

- At udforske forholdet mellem uddannelseskultur og ungdomskultur
 - At inkludere flere udsatte unge i erhvervsuddannelserne
 - At reducere frafaldet
 - At bidrage til at højne uddannelsesniveaueet i udkantsområder
-

Projektets to spor

- Livet i skolen (mødet mellem erhvervsskolen og unge) – lærere
 - Livet omkring skolen (unges generelle livssituation) – vejledere, socialarbejdere, frivillige mv.
-

Deltagerorienteret udvikling

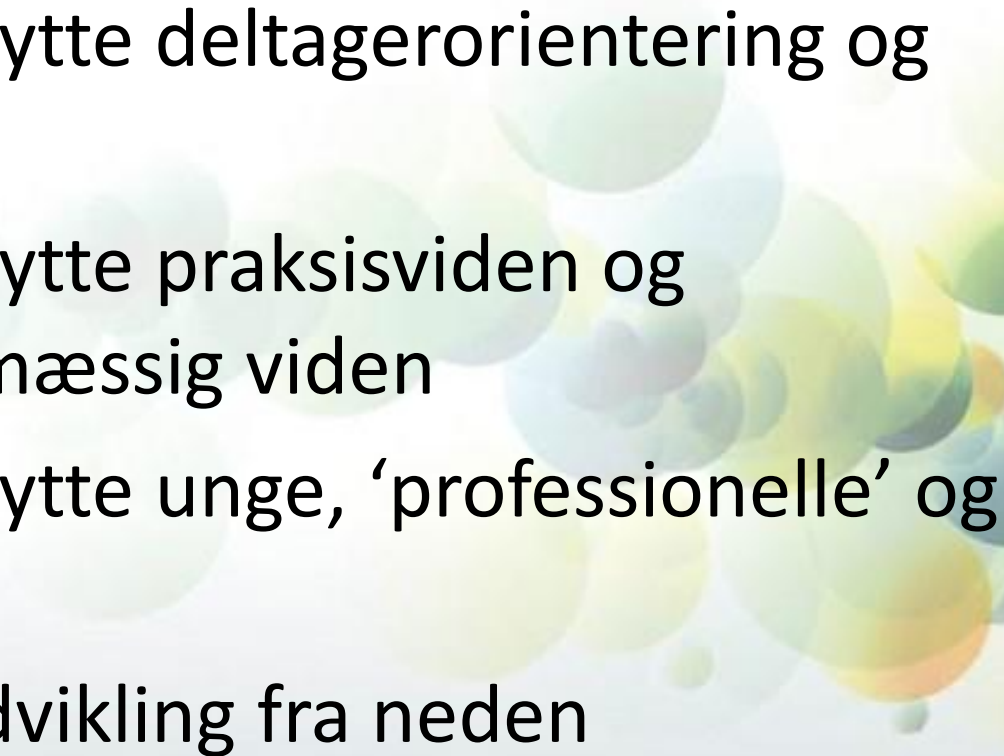
- Udviklingsværksteder med deltagerne
 - Planlægger afprøvninger
 - Reflekterer over afprøvninger
 - Beslutter fokus, spørgsmål og temaer

Afprøvninger i det daglige arbejde

Forskere udfolder, udfordrer og kommer på besøg

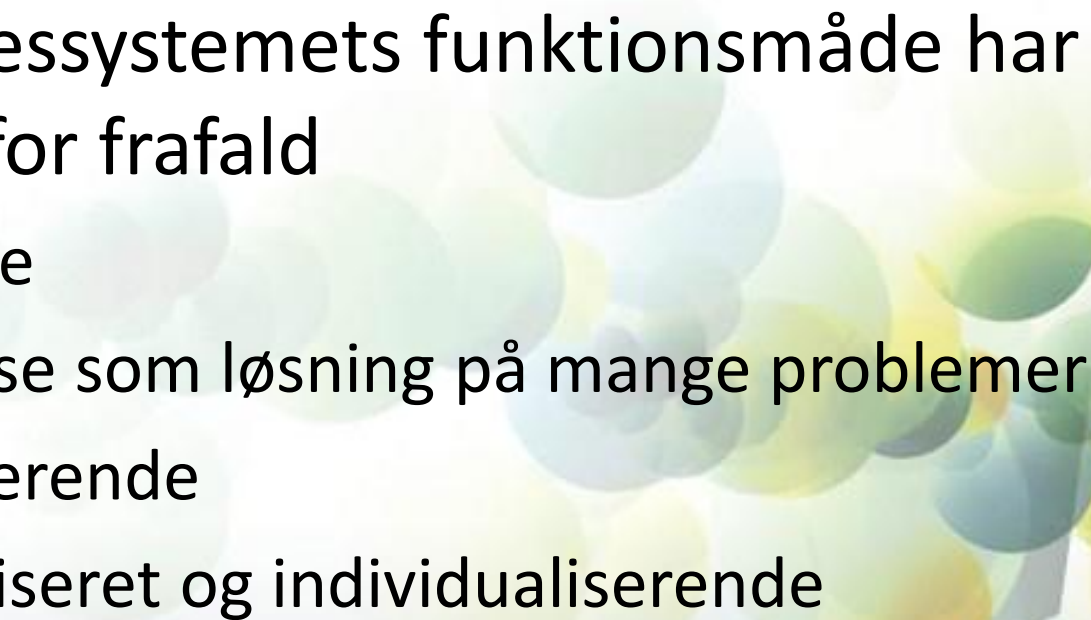
Empiri: Interviews, observationer mv.

Projektets ambitioner og udfordringer

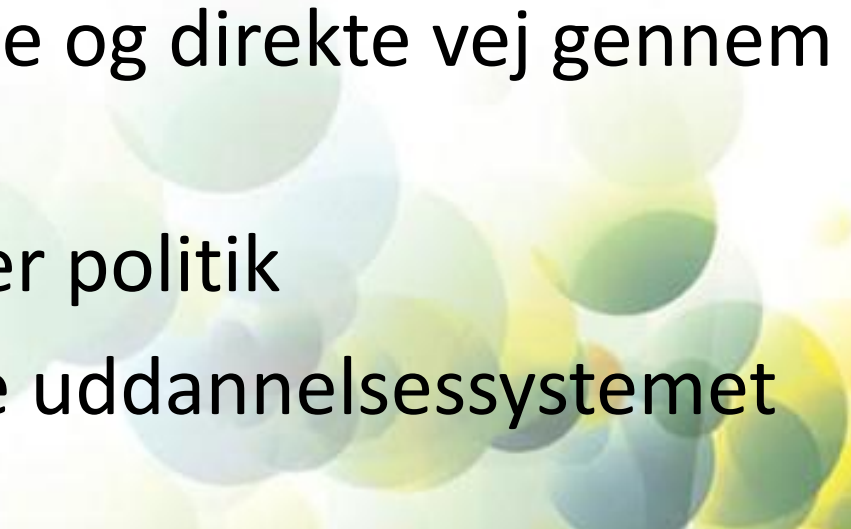
- Sammenknytte deltagerorientering og udvikling
 - Sammenknytte praksisviden og forskningsmæssig viden
 - Sammenknytte unge, 'professionelle' og forskere
 - At skabe udvikling fra neden
-

Forskningsmæssige perspektiver på fracfald i ungdomsuddannelserne

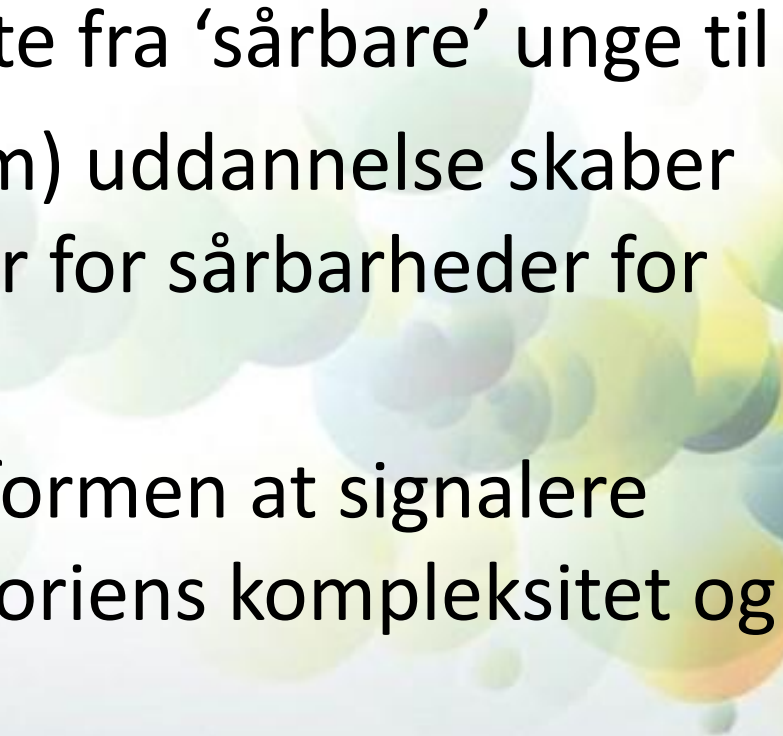
- Resultatet af lange og komplicerede processer
- Unges sociale baggrund har afgørende betydning for uddannelsesdeltagelse og gennemførelse
 - Men forklares ofte som et resultat af individuelle mangler, dvs. det er de unge selv, der gøres til problemet – kompensatoriske løsninger

- Uddannelsessystemets funktionsmåde har betydning for frafald
 - Sorterende
 - Uddannelse som løsning på mange problemer
 - Reproducerende
 - Individualiseret og individualiserende
-

Unge, valg og overgange

- Færre unge går den lige og direkte vej gennem uddannelsessystemet
 - Krogede forløb – lineær politik
 - Unge må ikke anvende uddannelsessystemet som afklaringssted
-

Unge, uddannelse og sårbarheder

- Et perspektivskifte fra 'sårbare' unge til
 - Hvordan (krav om) uddannelse skaber forskellige former for sårbarheder for forskellige unge
 - Gennem flertalsformen at signalere sårbarhedskategoriens kompleksitet og mangfoldighed
-

Laura fortæller:

- *”....det er jo lidt ligesom at sige, nu vil jeg gerne løbe et maraton i morgen! Som om at det kommer til at ske! Jeg har rygerlunger, så det kommer ikke til at ske!. Der har de en eller anden form for, at det bliver deres maraton, og de skal nå det her indenfor – det vil de! Det er også fint nok, men det er måske bare lige lovlig optimistisk, fordi hvad de ikke tænker over er, at der rigtig, rigtig mange unge derude – jeg kender da selv en god del, der har det rigtig svært...”*

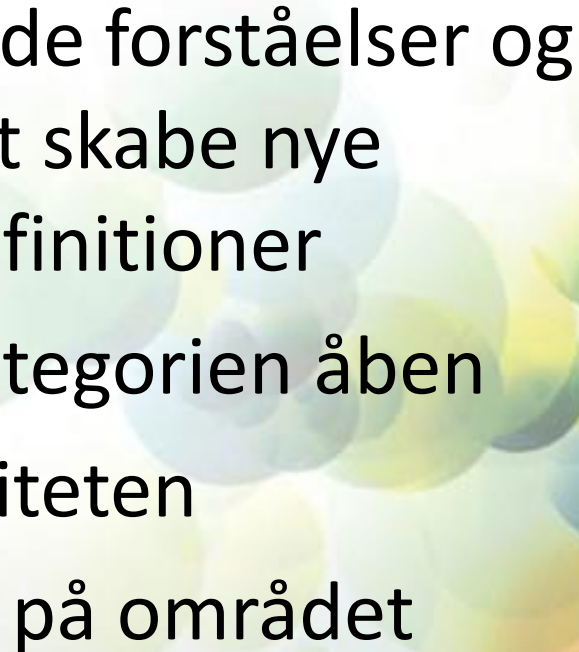
Citatets pointer

- De politiske krav om målrettethed og effektivitet skaber vanskeligheder for nogle unge
- Ønsket om uddannelse bliver fremmedbestemt
- Unge vil gerne have en uddannelse – men på ordentlige og egne præmisser

Bogens udgangspunkter

- Der er ikke nødvendigvis lighedstegn mellem sårbarhed og frafald
- Sårbarhed er ikke en fast defineret indre tilstand
- Sårbarhed er situeret og opstår i **mødet** mellem unge og de forskellige institutioners kultur og praksis
- Flytter blikket fra sårbare unge til sociale forhold og processer (der kan skabe sårbarheder)

Bogens ambitioner

- At udfordre eksisterende forståelser og antagelser – fremfor at skabe nye kategoriseringer og definitioner
 - At holde sårbarhedskategorien åben
 - At fastholde kompleksiteten
 - At producere ny viden på området
-

Forskningsspørgsmål:

- Hvilke inkluderende og ekskluderende praksisser finder sted i uddannelserne, og hvilken betydning har dette for unges identitetsprocesser?

De unges perspektiv

- 25 individuelle interviews med unge i og omkring ungdomsuddannelserne (14 piger og 11 drenge)
- Heraf indgår 12 som eksempler på forskellige problemstillinger (5 piger og 7 drenge)

Hvordan skabe systematik i

- Sårbarhedernes mange ansigter og årsager?
 - ‘Strukturelle sårbarheder’
 - ‘Institutionaliserede sårbarheder’
 - ‘Institutionelle sårbarheder’
 - ‘Interaktionelle sårbarheder’
-

‘Strukturelle sårbarheder’

- Uddannelsespligt:
 - men få praktikpladser
 - men uddannelsessystemet må ikke bruges som afklaringssted
 - og derfor kan man ikke blive fri for at vælge
- Uddannelsesvalg: Strukturelle forandringer bliver til den enkelte unges individuelle ansvar
- Et problem gøres til et problem angående selvets forhold til sig selv

Et eksempel

- Louise vil gerne være frisør
 - Søger derfor ind indtil flere gange
 - Skriver derfor mange ansøgninger til saloner
 - Begynder på HG (på anbefaling af frisørskolen)
 - Begynder at tvivle på strategiens bæredygtighed på grund af manglen på praktikpladser

Louise fortæller:

- *”Jo, men jeg passede rigtig godt ind i klassen, og altså jeg var rigtig glad for mine skolekammerater på HG,fordi et eller andet sted ville jeg gerne have været der, hvis det bare var for kammeraternes skyld, men det var jo min uddannelse.”*

Louises kursskifte

- Louise begynder i stedet på HF (efter en kort telefonisk samtale med UU), da
 - det er en gymnasial uddannelse
 - den åbner flere døre
 - giver hende (nødvendig) social opstigning
 - hun håber at bliver mere afklaret om alternativer til frisøruddannelsen

Louise fortæller

- *”Også simpelthen ved at udforske mig selv ved at se, om jeg fandt ud af noget mere om mig selv, når nu det ikke blev frisøruddannelse, hvad jeg så ville.”*
- *”Den ligger der faktisk endnu, fordi at jeg vil faktisk gerne se, om jeg kan komme frem til min egen frisørsalon, og hvis det ikke sker, så ...ja, så bliver jeg socialrådgiver. Det ligger godt nok lidt langt fra hinanden.”*

Delkonklusion

- Manglen på praktikpladser skaber 'sårbarheder'
- Det synes vigtigere at unge er i gang, end at de er i gang med noget de kan identificere sig med
- De unge overlades til sig selv med hensyn til at finde svar på strukturelle vilkår og de modsætningsforhold, der ligger heri
- Uddannelsesplanernes kontraktlige forhold, betyder at det er den enkeltes forhold til sig selv der gøres til problemet
- Men er det de unge, der bryder kontrakten?

‘Institutionaliserede sårbarheder’

- Den institutionaliserede og standardiserede ungdomsbiografi betyder
 - Gymnasiet som normalforventning
 - Gymnasiet som symbolsk distinktion i kampen om samfundsmæssige positioner
 - Gymnasiet øverst i uddannelseshierarkiet
 - Gymnasiet har i sig selv en sorteringsfunktion
 - Krav om afbalancering af det faglige og det sociale i gymnasiet – kun få tilgængelige elevpositioner

Et eksempel

- Thor går i 3. g i det almene gymnasium
 - Han tror ikke teknisk skole er noget for ham
 - Han synes HTX ligger for langt væk
 - Han synes gymnasiet er mest oplagt
 - Det synes hans mor også

Thor fortæller

- *”...fordi at jeg tænker, hvad fanden skulle jeg ellers lave? Og fordi jeg hele tiden har i baghovedet at en studentereksamen også er meget fin, også selvom man ikke har fået et specielt højt snit, så er den jo rar at have i ryggen.”*

Thors betydningstilskrivninger

- Thor interesserer sig ikke særlig meget for det faglige indhold, hvorfor han
 - Af lærerne positioneres som doven
 - Positionerer sig selv som ‘festabe’
 - Anvender sociale fællesskaber og arrangementer som strategi
 - Får for meget ‘fysisk og skriftligt fravær’
 - Ikke bliver afklaret om hvad han skal bagefter

Thor fortæller

- *”ja, jeg har overvejet nogle forskellige ting. I hvert fald noget indenfor – hvis ikke musik så noget filmteknisk noget... men generelt noget jeg også ville kunne gøre uden en studentereksamen.”*

Delkonklusion

- Positionering som 'doven' skaber faglige eksklusionseffekter
- Kontrolfunktioner skaber 'sårbarheder'
- Elevernes sociale baggrund bliver til individuelle problemer/mangler
- Hvad er gymnasiets faglige og indholdsmæssige svar på den store andel af unge, der gerne vil have en studentereksamen?

‘Institutionelle sårbarheder’

- Institutionelle klassifikationer indebærer:
 - At unge ses forskelligt af forskellige systemer
 - At unges sociale identiteter må omdefineres til et format, som afspejler de institutionelt fastlagte personkategorier (elev, patient, klient)
 - At en central forudsætning for at gennemføre en ungdomsuddannelse er, at der etableres mulighed for at indtage en position som elev, der giver mening subjektiv og socialt

Et eksempel

- Mathias er 21 år og på førtidspension
 - Han er tidligt blevet indplaceret i sociale stereotyper (socialt udsat, mv.)
 - Han er meget tidligt fået stillet diagnosen ADHD
 - Han har gået i specialklasse i hele grundskolen, er blevet mobbet og har ikke taget folkeskolens afgangsprøve

Mathias fortæller:

- *”Der (på efterskolen) var jeg sådan den populære type, fordi at jeg lavede meget sjov, og folk de ville gerne være sammen med mig. Så ja, det har vendt 180 grader.....så de to år på efterskole var jo luksus.....på efterskolen har jeg lært at opføre mig som et normalt menneske.”*

Mathias' kamp for at blive betragtet som 'normal'

- Mathias forsøger at komme ind på en ungdomsuddannelse uden folkeskolens afgangsprøve – forhandlingerne med kommunen varer et år
- Han kommer på et afklaringsforløb, hvilket ifølge Mathias ikke fører til noget
- Han søger ved egen drift ind på et grundforløb på EUD

Mathias fortæller:

- *”Ja, det var rigtig lækkert, og jeg elskede det, fordi at jeg elskede at føle, at man ligesom var blandt normale mennesker igen.”*
- Mathias dumper (sammen med stort set resten af holdet)
- Kommunen vurderer, at han ikke kan uddanne sig/arbejde på normale vilkår, så han
- *”Sidder derhjemme. Går en tur ned til byen – det gør jeg hver eneste dag for at få rørt mig. Så ja, jeg laver ikke så meget lige nu. Det har jeg ikke gjort i et halvt år nu, så nu skal jeg også bare i gang igen. Jeg keder mig som bare fanden.”*

Delkonklusioner

- Diagnoser → specialiseret behandling, men barriere for uddannelse
- Sociale identiteter indenfor det medicinske og sociale system får/har overordnet status og underordner andre identiteter – elevidentitet
- Det er meget vanskeligt at komme ud af disse overordnede klassifikationer og kategoriseringer
- Den store diskrepans mellem unges selvbillede og det offentlige billede udgør en stigmatiseringsproces, der er identitetsnedbrydende og sårbarhedsskabende
 - Hvordan stille andre klassifikationer til rådighed?

‘Interaktionelle sårbarheder’

- Medlemskab af både faglige og sociale fællesskaber er nødvendige for at kunne forhandle sin elevidentitet
 - Kvaliteten af relationerne eleverne imellem og lærerens tilgængelighed er vigtig for etableringen af sådanne medlemskaber
 - Medlemskaber af fællesskaber i grundskolen er afgørende vigtige for det videre uddannelsesforløb

Et eksempel

- Anja er 20 år og går på et forlænget grundforløb på social- og sundhedsskolen
 - Hun har følt sig ekskluderet i folkeskolen (AKT)
 - Hun har en kort overgang gået i 10.klasse
 - Hun har været 1 ½ år på en efterskole
 - Hun har ikke vidst, hvad hun ellers skulle foretage sig

Anja fortæller:

- *Ja, det jo.....jeg er nok havnet her, fordi jeg ikke rigtig har vidst, hvad jeg skulle, og jeg harhvad hedder det....gået på efterskole...og så tænkte jeg måske, at det med mennesker at gøre, det var noget for mig. Og så derfor har jeg valgt den linje her, tror jeg.”*

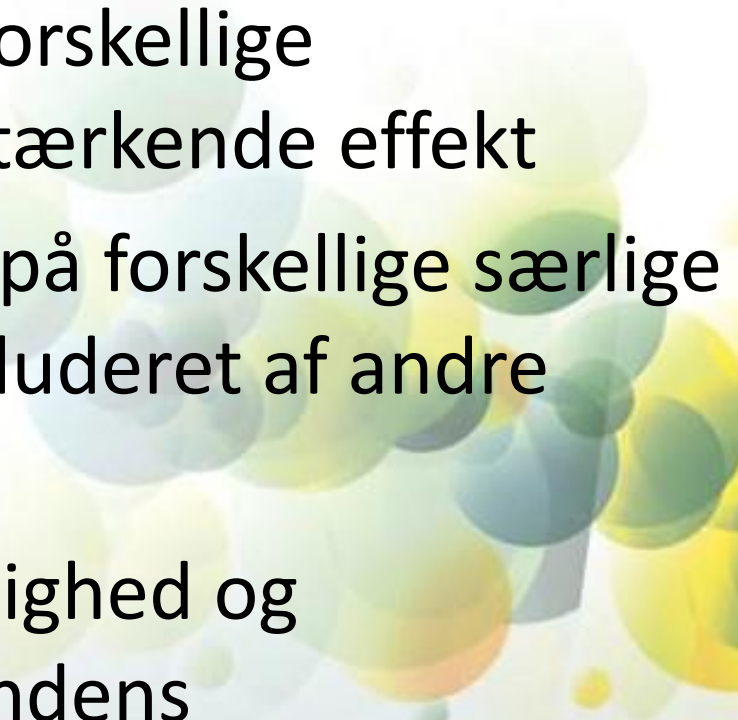
Anja er glad

- for at være på social- og sundhedsskolen fordi
 - Hun oplever det trygt (lærerne og mentor)
 - Hun synes der er forståelse for hendes depressioner, og at hun nemt bliver ked af det
 - Det står i modsætning til hendes erfaringer fra grundskolen
 - Hun har haft en god praktikoplevelse
 - Hun oplever at have fået en smule mere selvtillid

Anja fortæller:

- *”Også det der, at de fortalte, at de synes at jeg var sød, og at de synes, jeg var motiveret for det og kom med godt humør.”*
- *”Jamen, altså det er det der med, at jeg synes, at det er hyggeligt. Jeg synes, det er rigtig hyggeligt at kunne sidde og snakke med de ældre og yde en omsorg, og så synes jeg bare, at det giver rigtig meget for mig, hvis de så fortæller mig, at jeg er sød og sådan noget. I hvert fald personligt, det er jeg rigtig glad for.”*

Delkonklusioner

- Eksklusionsprocesser af forskellige fællesskaber har selvforstærkende effekt
 - De unge som er placeret på forskellige særlige forløb er som oftest ekskluderet af andre fællesskaber
 - Hvordan undgår vi at faglighed og rummelighed bliver hinandens modsætninger?
-

Afsluttende pointer

- Det er ikke først og fremmest de unge, der ikke vil overholde uddannelsesplaner, ikke vil uddanne sig osv. – det er snarere de institutionelle svar på moderne unges udfordringer, der spænder ben
- Unge der klassificeres som klienter og/eller patienter ekskluderes af de samfundsmæssige institutioner og dermed vanskeliggøres en elevidentitet

Afsluttende pointer (2)

- Der mangler vejledningsmæssige svar og tilbud til unge, der ikke kan træffe et valg
- Er modstillingen mellem 'boglig' og 'praktisk' en hensigtsmæssig tænkeramme? – Hvad de unge, der er hverken eller?